

Filsøs rige fugleliv efter naturgenopretningen

Filsø er et 2308 ha stort naturområde midt mellem Blåvand og Ringkøbing Fjord. I stenalderen var Filsø en bugt i Vesterhavet, indtil kysten blev lukket ved oddedannelser og sandflugt. Søen nåede et areal på ca. 3000 ha, der indbød til afvandning allerede i 1800-tallet. I 1852 blev vandstanden således sænket ca. 3 m, og størstedelen blev til enge, hvis rige fugleliv maleren Johannes Larsen berømmede i første halvdel af 1900-tallet. I 1941-51 blev Filsø yderligere afvandet og opdyrket, men jorden satte sig efterhånden, så jordbrug blev urentabelt.

I 2010 blev Filsø overtaget af Aage V. Jensen Naturfond, som her gennemførte et af Danmarks største naturgenopretningsprojekter. Digerne og landbrugsbygningerne blev fjernet og pumpestationerne standset. Vandet kom tilbage og genskabte to lavvandede søer, Søndersø og Mellemsø på tilsammen 900 ha foruden den allerede eksisterende Fidsø. Søndersø blev 2-3 m dyb og Mellemsø 1-2 m, og de er nu Danmarks mest artsrige søer for vandplanter med hele 64 arter. I søerne er der anlagt 14 småøer og

holme til fuglene. Søerne er omgivet af enge, moser og rørskov.

Siden 2012 har DOFs Filsøgruppe, der for tiden består af 18 personer, udført månedlige optællinger af fuglene på vandfladerne og to gange årligt i yngletiden gennemført seks linjetakseringer i mose, pilekrat og på hede. Hertil kommer en årlig nattælling, hvor vi registrerer alt set og hørt i 10 minutter på 15 forskellige punkter. Udover Filsøgruppens tællinger gennemføres årlige dronetællinger af ynglende Skarver og hvert andet år af andre ynglefugle på øerne.

Filsø er en vigtig rasteplass for især andefugle. Flokke af bl.a. gulnæbbede svaner, Bramgæs, Grågæs, Blisgæs og Hjejler raster i søen og på engene i længere perioder. Til gengæld er den bestand af Kortnæbbede Gæs, der yngler på Svalbard, og som rastede på kornmarkerne, forsvundet efter reetablering af søen, så arten kun ses sporadisk. Også antallet af rastende Grågæs faldt drastisk, da markerne forsvandt, men nu er området ved at blive et vigtigt fældningsområde med 6415 talt i 2025 som det hidtil højeste antal.

Filsø er blevet et rigt naturområde, her med Havørn, Grågæs og Kronstyr. Foto: KG.

Hvis man en tidlig vintermorgen befinder sig i Langodde-tårnet, kan man nyde lyden af de mange Sang- og Pibesvaner, der opholder sig på søen om natten og flyver ud på de omkringliggende marker så tidligt om morgenen, at det som regel er så mørkt, at man kun kan ane konturerne af svanerne. Det er en magisk oplevelse.

Bramgæs har siden 2011 været årlige vintergæster på markerne ved søen. I november 2011 blev der således observeret 17 200 Bramgæs på Langodde, men siden har der været langt færre.

Op til 90 Skestørke er set ved søen de senere år og op til 63 Sølvhejrer. Hertil sjældne arter såsom Citronvipstjert, Stylteløber og Stribet Ryle.

I søerne yngler Grågås, Gråand, Knarand, Skeand, Troidand og Toppet Lappedykker, og på engene Vibe, Dobbeltbekkasin, Rødben, Sanglærke og Engpiber, men det er langt fra de antal engfugle, der fandtes inden afvandingen under krigen. I skovene yngler

Natravn og Huldue. På øerne rundt omkring i søerne yngler Sølvmåge, Sildemåge, Fjordterne og nogle år få par Sorthovedet Måge.

En hættemågekoloni fordelt på flere øer i Filsø toppede i 2018 med 9550 par, men gik voldsomt tilbage efter 2020. Yngleørerne i Mellemsø og Søndersø er gennem årene eroderet pga. kraftig vind og høje vandstande, og fugleinfluenza i sommeren 2023 nedlagde mindst 500 Hættemåger. Så i 2025 blev der ikke registreret ynglende Hættemåge ved Filsø.

De første år efter reetableringen af Filsø blev der registreret op til 45 par Sorthalsede Lappedykkere med unger. Men som det er typisk for arten, forsvandt den, så snart der kom større fisk i søerne.

De første ynglende Skarver ved Filsø blev observeret på mindre øer med ca. 25 par i 2014, og i 2020 blev det største antal besatte reder her talt til 1221. Efterfølgende er bestanden gået lidt tilbage, og mere end halvdelen er flyttet til en ny koloni i piletræer ved

De mange naturgenopretninger siden 1990'erne viser, at de ynglende engfugle er de sværeste at få tilbage. Det tager lang tid! Her Brushaner ved Filsø malet af Johannes Larsen i 1914, hvor der også ynglede Store Kobbersnepper, Engryler, Tinksmø og Sorttærner ved søen.

bredden af Mellemsø, hvor de sandsynligvis er bedre beskyttet mod sultne Havørne, der jævnligt ses kredse over øen.

Rørskovene huser ynglearter som Sivsanger, Rørsanger, Rørspurv, Skægmejse, Gøg og Vandrikse, og indtil 2022 hørtes Rørdrum jævnligt om sommeren i rørskoven. De senere år er Rørdrum kun registreret ved Filsø i vinterhalvåret.

Af de mange småfuglearter, der yngler i området, kan især nævnes Sydlig Blåhals (ca. 25 par i gode år), Bynkefugl 1-2 par, Sortstrubet Bynkefugl 8-10 par, Fyrremejse 8-10 par, Græshoppesanger 1-2 par og Rødrygget Tornskade 16-20 par.

Trane ses hele året og er normalt repræsenteret med 1-3 ynglepar. De sidste år dog uden ynglesucces.

Knopsvaner har normalt ynglet med mellem 5 og 11 par ved Filsø. De sidste år, 2024 og '25, var der bemærkelsesværdig mange par, og alene på øen Storeholm blev der med drone i maj talt 16 rugende Knopsvaner.

Et Havørnepar etablerede sig i området hurtigt efter søens reetablering og har ynglet her hvert år siden 2013. Parret har i 2024 bygget den tiende rede på 13 år, og den blev genbrugt i 2025. De har fået 14 unger på vingerne gennem årene.

Området huser også en stor bestand af krondyr. Fra Petersholmtårnet er der ofte udsigt til flokke på 2-300. Adskillige oddere yngler ved Filsø og ses hyppigt fra fugletårnene. Desuden findes grævling, ræv, mink og mårhund. De tre sidstnævnte bekæmpes ved Filsø. Et ulvepar har slået sig ned i Oksbølområdet. De har fået seks hvalpe i 2024 og syv i 2025. Flere fund af hjortekadavere ved Filsø vidner om jævnligt besøg af ulvene.

Karin Gustausen

Alle rapporter fra 2013-2024: *Fuglene ved Filsø* ligger på <https://www.dofsydvest.dk/filso> og på <https://www.avjf.dk/avjnf/naturomraader/filsoe/#toggle-id-3>

Biodiversitetsfremmende landskabselementer i landbrugslandet

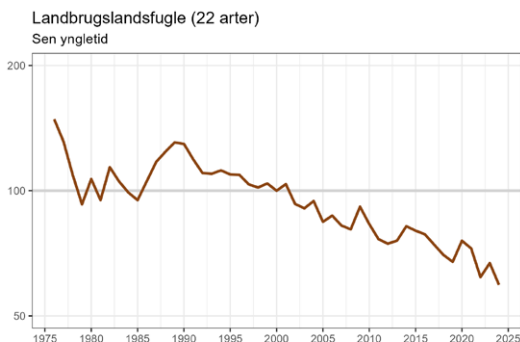
Rapporten *Effekter af biodiversitetsfremmende landbrugstiltag på fugle i landbrugslandet* fra Aarhus Universitet (AU) og Innovationscenter for Økologisk Landbrug (ICØL) giver os det første dansksprogede bidrag til forståelse af sammenhængen mellem på den ene side artsrigdom og tæthed af fugle i landbrugslandet og på den anden side landskabets *komposition* (arealfordelingen på forskellige habitater), *konfiguration* (rumlig fordeling, form og størrelse af habitater) og *funktionalitet* af habitater som levested (kvaliteten af habitater).

De tre begreber er vigtige, hvis vi skal forstå at bringe landskabselementer i spil i bestræbelserne på at få indekset for landbrugslandsfugle til at stige med 10 % i 2030, 20 % i 2040 og 30 % i 2050, sådan som EU's nye Naturgenopretnings-forordning dikterer (og hvor det for Danmarks vedkommende som bekendt har været jævnt faldende siden 1990; se figuren fra DOFs punkttællinger). Det er netop de 22 arter, der indgår i landbrugslandsfugleindekset baseret på punkttællingerne, der er i fokus i rapporten.

Effektundersøgelsen indgår i et større projekt, EcoMetric med base på Aarhus Universitet, som har til formål at "skabe rammerne for et vidensbaseret system til kvantificering af potentialet for biodiversitet i

landbrugslandskaber."

Forfatterne medgiver, at store, sammenhængende naturområder ganske rigtigt understøtter en væsentligt højere biodiversitet end landbrugslandskaberne, men da sidstnævnte udgør henved 60 % af Danmarks areal, vil tiltag i landbrugslandet kunne bidrage til at øge biodiversiteten. De kan således bidrage med habitater til arter, som har tilpasset sig et liv i det landbrugsdominerede landskab, de kan fungere som spredningskorridorer, og ikke mindst understøtte økosystemtjenester i form af bestøvning, bedre jordkvalitet og biologisk skadedyrskontrol.

Gulspurven er en af de arter, der er gået markant tilbage i Danmarks som følge af det mere og mere monotone landbrugsland. Foto: Axel Mortensen.

Allerede EU's Biodiversitetsstrategi fra 2020 beskrev "et presserende behov for at genskabe meget forskelligartede landskabstræk på mindst 10 % af landbrugsarealerne for at skabe plads til vilde dyr, planter, bestøvere og andet, der medvirker til naturlig skadedyrsregulering", og strategien opremser en række eksempler på sådanne landskabstræk, herunder brak, markbræmmer og -skel, hegn, ikkeproduktive træer og vandhuller.

Effekten af at understøtte sådanne landskabstræk har været udforsket både før og siden, men med blandede resultater. Undertiden kommer de samme landskabstræk ud med vidt forskellige effekter. Eksempelvis har effekten af lærkepletter i visse undersøgelser vist sig moderate, i andre signifikant positive, og først for ganske nylig kom en undersøgelse, der viste hvorfor: Effekten er kun optimal, hvis der inden for en radius af 500 m fra tiltaget er en vis afgrødediversitet. – Og sådan peger mere og mere evidens i retning af, at problematikkerne må ansues på flere rumlige niveauer,

men også i forhold til, hvor heterogent landskabet er, inden tiltagene iværksættes.

Der eksisterer tilsyneladende en lovmæssighed, der siger, at det ikke nytter stort med tiltag i landskaber, der er fuldstændig blottet for landskabelementer ($< 1\%$), at det nytter meget, hvis indholdet ligger mellem 1 og 20 %, men at netto-effekten aftager igen, når indholdet overstiger 20 %. Her bliver det ifølge rapporten mere *kvaliteten* af habitaterne, ikke deres andel, der kan drive antallet af arter og individer op.

Det er indsigter som disse, AU og ICØL i den nu foreliggende rapport har indfanget gennem en systematisering af erfaringerne som sagt i forhold til landskabelementernes komposition, konfiguration og funktionalitet.

Det vil komme for vidt her at omtale al den evidens, forskerne har fundet i litteraturen, men her nogle eksempler som appetitvækker:

Andelen af udyrket areal er den væsentligste faktor for høj tæthed af fugle – tætheden var således 200 %

højere i landskaber med 10 % udyrket areal i forhold til landskaber med bare 3 %. Særligt brak bidrager til at øge diversiteten af fugle i landbrugslandet.

Brede markskel understøtter dobbelt så mange fugle pr. ha som smalle, der i sig selv understøtter seks gange så mange fugle pr. ha som marker helt uden skel, og generelt afhænger tætheden af fugle mere af tilstedeværelsen af forskellige naturtyper, end af habitatkonfigurationen.

Krat og tilstedeværelse af vand er hver især vigtige for en del arter, men lagt sammen øgedes artsantallet i et givet område med fem, og generelt øgedes diversiteten af fugle med 40 %, når landskaber indeholdt BÅDE lineære OG isolerede pletter af landskabselementer – målt i forhold til landskaber uden nogen af delene.

Små marker er bedre end store og økologiske bedre end konventionelle efter følgende mønster: Store/konventionelle marker har færre arter og territorier end store økologiske, som igen har færre arter og territorier end små konventionelle marker, der igen har færre arter og territorier end små, økologiske marker.

Visse arter, som fx Vibe og Sanglærke, er 'hegnsfornægtede', som trives dårligt med nærhed til (høje) levende hegn, mens andre, som fx Tornsanger og Gulspurv, tiltrækkes af dem.

Litteraturstudiets indsigter skal nu krydses med faktiske observationer af landbrugslandsfugle i felten. Dem stiller DOF til rådighed i form af punkttællingsmateriale, hvor data fra tre år er videregivet. De vil nu blive analyseret i forhold til allehånde digitali-

serede oplysninger i habitatkortlægningsværktøjet Field Ecoscape Tool (FET) inden for givne radier rundt om de enkelte tællepunkter.

Ved hjælp af et avanceret computersimulerings-system, ALMaSS, vil resultaterne af kortlægningerne i FET herefter blive brugt til at køre simuleringer 30 til 50 år frem i tiden, hvor givne landskaber til- eller frføres fx levende hegn, ændringer i form og størrelse af marker, ændringer i sædskifte og ændringer i andelen af brak mv., og hvor outputtet så er bestandsændringer af bl.a. fugle.

Med andre ord vil det være muligt at forudsige, hvordan fx bestanden af Sanglærke vil udvikle sig, hvis man udlægger fx 10 % brak og/eller fx halverer andelen af vinterafgrøder og/eller fordobler rand/areal-ratio for markerne etc. etc.

Hvis det lykkes, vil fx landbrugets støtteordninger og konditionalitetskrav (de krav, landbrugere skal opfylde for at opnå grundbetaling) kunne designes langt mere målrettet, ligesom også jordejere, der ad frivillighedens vej ønsker at fremme landbrugslandets fugle, vil kunne få præcise indikationer af, hvad der skal til.

Intet af det ville have kunnet lade sig gøre, hvis det ikke havde været for DOFs punkttællingsprogram, herunder de hundredvis af frivillige, der bidrager til det.

Henrik Wejdling, tovholder i DOFs Landbrugsgruppe

Andersen, A.H., H. Heldbjerg, M.B. Nielsen, B. Rasmussen & Y.L. Dupont 2025: Effekter af biodiversitetsfremmende landbrugstiltag på fugle i landbrugslandet. – Teknisk rapport fra DCE nr. 335.

Bird Numbers 2025

Bird Numbers 2025: Synergies in monitoring for conservation var titlen på den 23. konference i regi af European Bird Census Council (EBCC), der blev afholdt i Riga, Letland, 31. marts - 4. april 2025.

EBCC-konferencer afholdes hvert tredje år og samler folk, der er involveret i fugleovervågning, fugleforskning og fuglebeskyttelse på tværs af Europa i videste forstand. Konferencen i Riga, hvis hovedarrangør var Riga Universitet, samlede 280 deltagere fra 44 lande.

De overordnede emner på konferencen var: Overvågning inkl. metoder, herunder akustiske metoder,

bjergfugle, skovfugle, agerlandsfugle, vandfugle, fuglebeskyttelse, klimaændringer, populationsdynamik og bestandsudviklinger med særligt fokus på:

- Akustiske metoder, hvor deltagere fra Schweiz fremførte, at visse fuglearter kun kan overvåges med lydoptagelser, som derfor må inddrages i de nationale fugleovervågningsprogrammer.
- Klimaændringerne, som bl.a. blev anført som årsagen til, at Mellemsflagspætten nu findes i enhver park i Letland (hvad vi konferencedeltagere ved selvsyn erfarede). I Skotland er bestanden af Topskarv derimod truet af ekstreme storme, da den

del af bestanden, der er standfugle, klarer sig meget dårligere end bestandens trækfugle. Det er individuelt, om fuglene er stand- eller trækfugle, så spørgsmålet er, om evolutionen vil virke hurtigere end klimaændringerne.

Under konferencen blev der tillige afholdt en workshop for Pan-European Common Bird Monitoring Scheme, så at sige det fælleseuropæiske punkttællingssamarbejde. Herfra lød bl.a. følgende interessante nyheder:

- I 2022 er Andorra kommet med i samarbejdet, ligesom der netop er indledt optagelsesforhandlinger med Island.
- Data fra samarbejdet har for nyligt været brugt til helt at standse jagten på Turteldue i Vesteuropa, men Frankrig vil nu genoptage jagten, og i Central- og Østeuropa ser det heller ikke godt ud.
- Samarbejdet har længe leveret fælleseuropæiske indekser for landbrugs- og skovfuglenes bestandsudvikling til især EU-Kommissionen. Nu er en række nye indekser for byfugle, alpefugle og specifikke flyways under udvikling.

Selve konferencens mange foredrag, poster og samtaler under frokoster og i pauser gav os en masse spændende ny viden såsom:

- I det franske overvågningsprogram for almindelige fugle startede man i 2024 et særligt bjergfugleprogram. Siden 2017 har man tillige haft tællinger, der minder om DOFs spontantællinger. Underprogrammet *Vol de nuit* engagerer 100 deltagere i lydoptagelser af nattrækkere. Af programets resultater kan nævnes, at landets hærfuglebestand fluktuerer cyklisk, formentlig i takt med forekomsten af processionsspindere.
- I det schweiziske program udarbejder man udviklingskurver pr. art pr. observatør, som viser, at observatørbias (fx høretab) er vigtigt at tage højde for, også hos erfarne optællere.
- I Tjekkiet har man taget springet og indført et helt nyt program. I perioden 1982-2017 havde deltagerne frit valg af 20-punktsruter og rapporterede på papir. Dette blev i årene 2018-24 kombineret med tilfældigt udlagte transekter. Fra og med 2025 anvendes kun sidstnævnte, og ændringen giver foreløbig uændrede indekser for nogle arter, men ændrede indekser mht. frem- eller tilbagegang for andre arter.
- Konferencens hovedarrangør, Oskars Keiss fra Riga Universitet, gennemgik Letlands ornitologiske hi-

storie og nævnte i den forbindelse, at den sovjetiske premierminister (1958-64) Nikita Khrusjtjov mente, at der findes en type af videnskabsmænd, som ingen nytte gør – nemlig ornitologer.

- Fra værtslandet lød også en ordentlig opsang under titlen *Black Stork – another uncountable species?* Heri blev det slået fast, at mulige ynglefund af arten, som de fx kendes fra atlasprojekter, er ubrugelige. Ikke-ynglende individer af Sort Stork er langt lettere at få at se end ynglefugle, især flyvende. Fuglene i et ynglepar befinder sig konstant på reden hhv. fouragerende og gerne langt fra reden. Rugeskift sker højst en gang i døgnet. En kendt, mærket, ikke-ynglende hun af Sort Stork befandt sig under en lille uges ophold i Letland mindre end 1 km fra 11 kendte reder. Hertil kommer, at et par kan parre sig på en rede, men yngle i en anden, og at parrene gerne flytter rundt mellem reder fra år til år. Konklusion: Kun observation af æg og unger kan tælle som ynglefund. Oplægsholderens egne bestandsestimater fra hans første år for 30 år siden er således aldeles forføjede, og de fleste landes aktuelle bestandsestimater er også for høje, fx Tyrkiets.
- Et af konferencens største bifald tilfaldt Tatiana Kornienko, leder af det ukrainske program, men pt. ansat hos Vogelwarte i Schweiz. TK berettede om landets program, som startede i 2013 og indbefatter akustisk monitoring i de ukrainske Karpater, men som siden er blevet standset først af covid og siden af krig. Men som konklusionen lød: Følg dine drømme, og vent ikke på det perfekte tidspunkt – det rette tidspunkt er nu!

DOF deltog i konferencen med tre medarbejdere og bidrog denne gang med tre indlæg/posters, heraf to om vandfugles (især gæs') brug af restaurerede vådområder og et om Sølvhejrens bestandsudvikling, alle udarbejdet i samarbejde med Institut for Ecoscience på Aarhus Universitet (Preben Clausen m.fl., Henning Heldbjerg m.fl.).

Fra Danmark bidrog Institut for Ecoscience yderligere med fem indlæg/posters (Heidi Thomsen, Henning Heldbjerg, Preben Clausen, Thomas Eske Holm) samt yderligere fem medarbejdere. Derudover deltog for første gang en medarbejder fra Danmarks Jægerforbund, hvilket bragte det samlede danske deltagerantal op på 12.

Under konferencen afholdes der altid et møde i EBCC's repræsentantskab, som består af to personer

Måske hjulpet på vej af klimaændringerne breder Mellemspættens sig mod nord og findes nu fx overalt i Letland. Foto: Peter Bonne Eriksen.

fra hvert medlemsland. Henning Heldbjerg fra Institut for Ecoscience er den ene danske repræsentant, mens undertegnede under mødet overlod det andet danske medlemskab til Daniel Palm Eskildsen fra DOF.

Det er meget afgørende for udviklingen af de danske fugleprojekter, at DOF samarbejder med tilsvarende organisationer i de andre europæiske lande. Konferencen er således et vigtigt forum for DOF og

DOFs medarbejdere, idet der er en generel holdning om at hjælpe hinanden, så alle deltagerne kommer hjem med ny inspiration og aftaler om samarbejde i bagagen.

Thomas Vikstrøm

Abstracts til alle oplæg og posters kan findes ved at google "Bird Numbers 2025".

AviList: Den nye samlede globale fugletaksonomi

Dansk Ornitologisk Forening har siden 2018 haft International Ornithological Congress (IOC) World Bird List som grundlag for vores fuglesystematik. Tre andre globale fuglelister med hver deres fokus og taksonomiske tilgang har også været tilgængelige. Sjældenhedsudvalgets (SU) oprindelige beslutning om at følge IOC var i høj grad baseret på forventningen om, at der ville blive etableret en fælles global tjekliste, hvori de globale fugletaksonomier blev sammenkørt. International Ornithologists' Union (IOU) nedsatte da også

en arbejdsgruppe til formålet, og folkene bag fem andre tjeklister (undtagen Howard & Moore-listen) tilsluttede sig arbejdet.

Resultatet blev officielt lanceret 12. juni 2025, hvor den første samlede autoritative globale fugletaksonomi *AviList v2025* udkom frit tilgængelig på www.avilist.org. Den forventes fremover at ville blive opdateret en gang om året.

AviList v2025 reducerer det samlede antal fuglearter globalt til 11 131 – en nedgang på 119 arter i

Forenede igen! I den ny globale fugletaksonomi er Gråkrage og Sortkrage klassificerede som én art: Krage. Foto: Allan Kjær Villesen.

forhold til IOC v15.1. I den nye konsensusliste indgår desuden 19 879 underarter, 2376 slægter, 252 familier og 46 ordener.

Selvom det må forventes, at der vil ske flere ændringer, bør overgangen til en samlet global taksonomi ses som et fremsynet og progressivt initiativ, der bør bydes velkommen og fejres. Listen markerer en længe ventet standardreference for forskere, ornitologer og beslutningstagere verden over. Den vil således være med til at sikre en mere effektiv fuglebeskyttelse ved at øge nøjagtigheden af værktøjer som IUCN's Rødliste og gøre det lettere at dele data og prioritere beskyttelsesarbejdet.

Skiftet fra IOC til *AviList* har nogle konsekvenser for den danske fugleliste. Tre tidligere arter i kategori A på den danske liste er blevet samlet med andre arter, hvormed det samlede antal arter i kategori A er reduceret med tre arter. Det drejer sig om Krikand og Amerikansk Krikand, der har været regnet som to monotypiske arter, men nu er slået sammen og bliver regnet som den polytypiske art: Krikand. Sortkrage og Gråkrage, der har været regnet som to polytypiske arter, men er nu slået sammen og bliver regnet som den polytypiske art: Krage. Amurbynkefugl, der har været regnet som en monotypisk art, men som nu regnes som en underart af den polytypiske art, Sibirisk Bynkefugl.

Skiftet medfører også ændringer, der ikke påvirker det samlede antal arter eller underarter i kategori A. Det drejer sig om Balearskræpe og Ægæerskræpe, der nu bliver regnet som den polytypiske art: Middel-

havsskræpe. Da det kun er Balearskræpe af de to, der er registreret i Danmark, ændrer det ikke antallet af arter eller underarter i Danmark. Gulnæbbet Glente, der har været regnet som en polytypisk art, er nu lagt ind som en underart under den polytypiske Sorte Glente. Men da Gulnæbbet Glente kun indgår i kategori D, der ikke indgår i antallet på den danske liste, har ændringen ikke betydning for antallet af arter og underarter i Danmark. Grønrygget Sultanhøne og Indisk Sultanhøne, der henholdsvis har været regnet som en monotypisk og en polytypisk art, er nu lagt ind som underarter under den polytypiske Sultanhøne. Men da Grønrygget Sultanhøne og Indisk Sultanhøne kun indgår i kategori E, der ikke indgår i antallet på den danske liste, har denne ændring heller ingen betydning for antallet af arter og underarter i Danmark. Rocky Mountain-rævespurv, der har været regnet som en polytypisk art, er nu lagt ind som en underart under den polytypiske Rævespurv. Men da Rocky Mountain-rævespurv kun indgår i kategori E, har denne ændring heller ingen betydning for antallet af arter og underarter i Danmark.

Afslutningsvist har Lille Præstekrave skiftet videnskabeligt slægtsnavn fra *Charadrius* til *Thinornis*, mens artsrækkefølgen også er ændret for en række arter og underarter. Sidstnævnte fremgår sammen med alle ovenstående ændringer af den seneste udgave af den danske fugleliste, ligesom DOFbasen og Navnegruppens lister henholdsvis er blevet eller er ved at blive ændret til den nye systematik.

Kent Olsen, *Sjældenhedsudvalget*

Tundrafuglene optalt i 'hele' arktisk Canada

Indtil 1980'erne handlede næsten al vandfugleforskning i Nordamerika om jagtbare gæs og ænder. Antallet af folk, der arbejdede med (arktiske) vadefugle kunne tælles på ens fingre. De var til gengæld så 'sultne' efter inspiration, at de inviterede mig til at holde foredrag om vores arbejde med Grønlands højarktiske vadefugle hos US Fish and Wildlife Service og Alaska Fish and Game i Anchorage, da jeg alligevel var på de kanter i 1988.

I modsætning hertil havde englænderen Clive Minton i 1970'erne åbnet for helt nye muligheder i Europa med opfindelsen af kanonnettet, hvor man kunne fange hundreder og nogle gange endog flere tusinde vadefugle i ét skud. Ringmærkning, vægt og fældningsstadie gav mulighed for analyser af vadefuglenes voldsomme vægtforøgelse inden træketaerne, indpasning af deres fældning i årsrytmen og ikke mindst fordelingen af de forskellige bestande i overvintringsområderne fra Danmark til Sydafrika. Samtidig gennemførtes mange ekspeditioner til yngleområderne i Nordeuropa, Sibirien (i det åbne

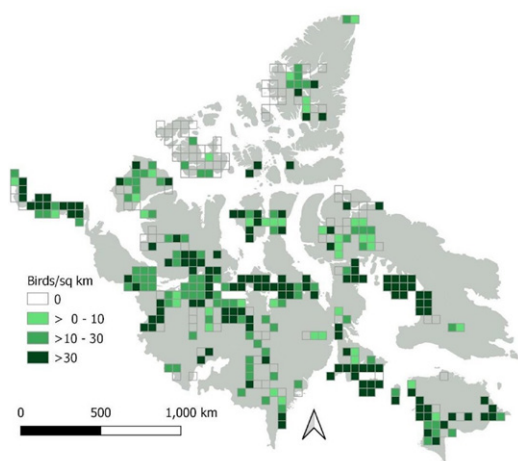
vindue mellem Glasnost og Putin), Island og Grønland, hvor vi ovenikøbet fik etableret en permanent forskningsstation ved Zackenberg i 1995 (se DOFT 114: 151-167, 2020).

Manglen på vadefugleundersøgelser i Nordamerika har ændret sig ikke så lidt siden. I DOFT 118: 140-141, 2024 skrev jeg om nye optællinger i Yukon-Kuskokwim-deltaet i Alaska, som vel nok er verdens rigeste yngleområde for vadefugle, og nu har canadierne publiceret resultaterne af 25 års optællinger i 'hele' det canadiske Arktis. Det har været så omfattende, at da de fortalte om det ved vores workshop om arktiske vadefugle i Karrebæksminde i 2003, tvivlede de fleste – også blandt amerikanerne – på, at det var realistisk. Undersøgelser i Arktis koster således i gennemsnit otte gange så meget som på vores breddegrader. De ville udlægge et netværk af prøveflader i det mere end 2,6 mio. km² store tundraområde og sætte tællere ud med fly og helikoptere i de samme områder år efter år.

Fra 1994 til 2018 lykkedes det at gennemføre tæl-

Med 7 mio. individer var Thorshanen den næst talrigeste vadefugl på den canadiske tundra. Foto: Liam Singh.

Estimerede tætheder af vadefugle indenfor dækkede 25 km x 25 km-kvadrater i arktisk Canada (fra Mackenzie-deltaet tæt på Alaska, over Barren Grounds og Hudson Bay til det nordlige Labrador samt alle øerne nord herfor).

linger på 2528 ud af 2770 tilfældigt udlagte prøveflader på hver 12 ha fordelt på hhv. våd, halvtør og tør tundra. Tællingerne bestod enten af 'rapid surveys' eller 'intensive surveys'. Førstnævnte gennemførtes af to tællere i 1-2 timer, hvor alle sete fugle blev talt, men reder ikke blev eftersøgt. For at finde frem til, hvor effektive de hurtige tællinger var, gennemførtes langt mere grundige optællinger med redeeftersøgning af to tællere i fem uger i 59 af de samme plots. Disse kontroltællinger viste, at de hurtige tællinger overestimerede ynglefugletæthederne med blot 13 % pga. ikke-ynglende fugle i områderne. Personligt tvivler jeg ovenikøbet på, at man kan finde alle reder, da de ofte bliver præderet kort efter æglægningen, så der næppe er tale om overestimering.

De gode yngleområder i canadisk Arktis har generelt samme tætheder af vadefugle som de bedste områder i høarktisk Grønland, dvs. 15-20 par pr. km², men selvfølgelig er der enkeltområder med mange flere fugle i lavarktisk Canada.

Resultaterne fra de mange plots blev herefter ganget op til det samlede areal af hver habitat, hvilket gav 46 mio. individer. I aftagende rækkefølge var de seks talrigeste arter Tyknæbbet Dværgryle med 10 mio., Thorshane med 7 mio., Hvidrygget Ryle med 5 mio., Stribet Ryle med 3,7 mio., Amerikansk Hjejle med 3,3 mio. og Odinsbane med lidt under 3,3 mio. Tætheden af vadefugle var fem gange så høj i våde områder som

i tørre, men fordi våde områder kun dækker 3 % af tundraen, yngede mindst 40 % af vadefuglene på de langt, langt mere udbredte tørre habitater.

Blandt de øvrige fuglearter var Lapværlingen talrigest, og 12 arter havde bestande på over 10 mio. og yderligere ni på over en million. I alt estimerede man, at der yngede 165 mio. "landbirds" (spurvefugle mv.) fordelt på 14 arter, 46 mio. vadefugle fordelt på 24 arter og også 46 mio. andefugle fordelt på 13 arter, hvilket sammen med mindre antal havfugle (kjøver og måger mv.) summer op til i størrelsesordenen 263 mio. fugle.

For 13 af de 20 arktiske vadefugle var de nye estimater mere end tre gange højere end tidligere estimater, som især var baseret på tællinger i overvintringsområderne inklusive flere flyttællinger hele vejen rundt langs Sydamerikas kyster. Fx gav disse tællinger et estimat på mindst 50000 Hvidryggede Ryler i overvintringsområderne, som så blev opjusteret med nye tællinger fra rastelokalteter på Pot-hole-prærien og endte med estimatet på 5 mio. Et andet eksempel er Klirrylen, som også oprindeligt blev estimeret til mindst 50000, men med et nyt estimat på over 900000.

Det lykkedes derimod ikke at gentage tællingerne i ret mange områder i mange år, så man kunne følge bestandsudviklingen, men på trods af de meget store tal er der ingen tvivl om, at mange af vadefuglebestandene er i tilbagegang. Faktisk anses vadefuglene for at være den fuglegruppe, der globalt viser de største bestandsnedgange – både i Nordamerika og Eurasien – men ikke i Grønland! (se DOFT 119 (2025): 84-85). I Canada og Alaska arbejder man nu på at følge de hidtidige tællinger op med nye tællinger i de samme prøveflader, og i en enkelt sektor har man allerede påvist en nedgang fra 44 vadefugle pr. km² i 1994-97 til 25 pr. km² i 2019.

I mellemtiden er mulighederne for at arbejde med 'vores' vadefugle i yngleområderne i Rusland og Sibirien desværre lukket ned, så vi 'kun' har Nordskandinavien, Svalbard, Island og Grønland tilbage. Men her i landet går det også skidt for de ynglende vadefugle, så der er meget at tage fat på.

*Hans Møltøfte, Institut for Ecoscience,
Aarhus Universitet*

Smith, P.A., J. Barth, V.H. Johnston, Y. Augbry ... & J. Rausch 2025: Abundance and distribution of birds from comprehensive surveys of the Canadian Arctic, 1994-2018. – Ornithological Applications 127:duaf000.